

at der er uhyre mange flette Ting; lad os bare rive dem over Ende, saa kommer det Gode ganske af sig selv. Men det er det, som det ikke gør; det Gode finder en Vækst, og denne Vækst har endnu ikke fundet Sted her i vort Samfund. Det gamle er begyndt at vakle og smuldre, men det har endnu sin stærke Støtte, og jeg skal gøre opmærksom paa, i hvilken Henseende det navnlig har sin stærke Støtte. Der er jo i dette Land det højest mærkværdige Forhold, at her har udviklet sig et demokratisk Skolevæsen, der er gaaet ud fra selve Folket, navnlig Landbefolkningens Initiativ og har frembragt den Institution, som kaldes Folkehøjskolen, som har vakt saa mange fremmede Folkelags Interesse og til Dels Beundring. Jeg har selv en stor Interesse og stor Sympati for denne ny Institution, som er kommen frem, og jeg følger dens Bevægelser med den Interesse, som jeg er i Stand til at vise. Men derved er der jo kommet et saadant Forhold, at vi paa den anden Side have det gamle Undervisningsvæsen, navnlig det højere Undervisningsvæsen, Universitetet og de lærde Skoler, som saa ifølge Sagens Natur ville blive holdte oppe af det konservative Parti i vort Land. Samtidig med at Demokratiet faar sit Skolevæsen, som det interesserer sig for, samtidig vil jo den konservative Retning i vort Folk tage det andet under Armene og støtte det og betragte det som et af sine væsentligste Formaal og hævde det saa vidt muligt i uforandret Skikkelse, fordi det konservative Parti naturligvis i det ny, som skyder frem, ser saa meget uroligt og usikkert, saa meget, der igen maa falde. Jeg mener altsaa ikke paa nogen Maade, at den lovgivende Forsamling kan siges at være stillet saaledes, at den kan gaa frejdigt til at løse det uhyre store Spørgsmaal, der ligger for her, som man løser en let bunden Sløffe. Nej, det er i Virkeligheden en Knude af allervanskeligste Art, der her er Tale om at løse, navnlig naar, som den ærede sidste Taler gjorde opmærksom paa, og der er meget berettiget deri, at hele Undervisningsvæsenet fra øverst til nederst danner et sammenhængende Hele, hvor det ikke let er muligt at røre stærkt ved noget, i alt Fald paa reformatorisk Vej, naar man ikke har tænkt sig, hvorledes det hele skal ordnes. Jeg bestridder altsaa, at disse Adjunkt- og Overlærerlønninger ere en Løstestang, som den lovgivende Forsamling skal være yderst ængstelig for at give ud af sine Hænder, hvis der er andre Grunde, der kunde bevæge en lovgivende Forsamling til alligevel at tage fat paa dette Spørgsmaal, og det er der netop i høj Grad, forekommer det

mig. Jeg gaar ind paa det Udtryk, som det ærede Medlem for Bølle Amts 6te Valgtres (E. Sørensen) brugte, jeg siger, disse Lønninger ere netop en Løstestang, som vi nu ere i Stand til at anvende ikke i den Retning, hvori det ærede Medlem tænker sig at anvende dem. Thi der er den store Modstand fra det konservative Partis Side, og jeg glemte at tilføje, hvad jeg har tænkt at sige: der er ogsaa den store Vanskelighed ved de mange gode Reformere af de lærde Skoler, som det ærede Medlem antydede, at Europa ikke er gaaet saa vidt endnu, som man ønsker at gaa her i Landet. Saa vidt mig bekendt, er der endnu ikke noget civiliseret Land, som har affastet Latin og Græsk. Ved Græsten har man bobet at røre, men Latinen har man intet Steds, selv i meget fremstredne Lande, bobet at røre ved, og det er, ligesom der i den senere Tid er kommen en mindre Grad af Frejdighed over dem, som tale om at afstasse de gamle Sprog. Det er, som om de havde faaet en Fornemmelse af, at det er noget, som man temmelig hurtigt og temmelig let har kastet Brag paa, men som alligevel indeholder mere værdifuldt, mere af, hvad der bør bevares, end man fra først af har været tilbøjelig til at tro. Ogsaa jeg er en Tilhænger af den Tanke, at man skal reformere i den Retning; men jeg skal ikke nægte, at jeg i de senere Aar er bleven noget mere ængstelig ved at røre ved den Sag, end jeg har været før. Jeg har mere Respekt for det, der nu er, end jeg havde f. Eks. for 10 Aar siden. Jeg mener altsaa, at vi ikke skulle benytte Adjunkterne som Gisler, men at vi tværtimod skulle udlevere dem, og at vi skulle benytte dette Spørgsmaal som Løstestang til at faa en anden Side af Undervisningsvæsenet, den demokratiske, folkelige Undervisning bragt ind i den Gænge, som vi i høj Grad ønske, og som der i høj Grad er Udsigt til, idet der jo er en Forbindelse mellem disse to Sider af Sagen, som ikke kan benægtes.

Jeg vil nu gerne sige et Par Ord angaaende Spørgsmaalet om Undervisningstimernes Antal. Man kan vel sige, at en nogenlunde kraftig Mand kan med Lethed undervise en 24, 27, endog 30 Timer om Ugen. Men se, i den Henseende mener jeg, at Forholdet er meget forfælsket, og at man maa være en lille Smule forsigtig med at tage for raff fat paa Tingen. Det er nemlig saa tit saaledes, at man ved at foretage en Forandring ganske vist kan opnaa et Gode, f. Eks. i økonomisk Henseende, men at man stader det, som alligevel er det væsentlige og det afgørende. Jeg skal ikke